

บทที่ 7

อภิปรายผลการวิจัย

บทนี้เป็นการนำเสนอสรุปผลการวิจัยควบคู่กับการอภิปรายผลการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้ อภิปรายผลวิจัยโดยยึดวัตถุประสงค์การวิจัย ประกอบด้วย 1) เพื่อศึกษาความพร้อมของชุมชน ในการพัฒนาชุมชนนักรักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สาหร่ายผมนางของชุมชน บางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี และ 2) เพื่อนำเสนอกลยุทธ์การพัฒนาชุมชนนักรักปฏิบัติผ่าน เครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สาหร่ายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

จากการศึกษาบริบทของชุมชนบางปูจะเห็นว่ามีปัญหาด้านทรัพยากรสาหร่าย ผมนางด้วยเหตุที่มาจากน้ำมือมนุษย์ เช่น การทิ้งน้ำเสียลงสู่ทะเล การก่อสร้างบ้านเรือนและถนนที่ รุกล้ำเขตพื้นที่ชายฝั่งทะเล หรือจะเป็นจากเหตุธรรมชาติเองก็ตาม ส่งผลให้จำนวนสาหร่ายลด จำนวนน้อยลง เป็นเหตุให้ชาวบ้านบางส่วนได้รับความเดือดร้อนเนื่องจากทำให้ไม่สามารถ ประกอบอาชีพเก็บสาหร่ายผมนางได้ จึงเป็นที่มาของการศึกษาทั้งความพร้อมของชุมชนและ นำเสนอกลยุทธ์ในการพัฒนาชุมชนนักรักปฏิบัติให้เกิดขึ้นในชุมชน รวมตัวกันเพื่อแก้ปัญหาและ อนุรักษ์สาหร่ายผมนาง ซึ่งการอภิปรายแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

อภิปรายผลการวิจัย ความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาชุมชนนักรักปฏิบัติผ่านเครือข่าย อินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สาหร่ายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

ผลวิจัยความพร้อมในการพัฒนาชุมชนนักรักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อ การอนุรักษ์สาหร่ายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี สามารถสรุปได้ 2 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ผลการวิจัยองค์ประกอบของชุมชนนักรักปฏิบัติผ่านเครือข่าย อินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สาหร่ายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี มี 3 องค์ประกอบ คือ ข้อความรู้ สมาชิกในชุมชน และแนวปฏิบัติ มีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อความรู้ คือ การที่ชุมชนหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมีความสนใจและ ความปรารถนา (Passion) ร่วมกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง มีข้อความรู้ ที่เข้าใจดีว่า อะไรเป็นประเด็น

ที่ต้องคุยกันจากการสัมภาษณ์ข้อความรู้ของชาวบ้าน (ผู้ให้ข้อมูล) สามารถสรุปข้อความรู้ของชุมชน ได้ 4 ประเด็น ประกอบด้วย 1) จุดแข็ง คือ ชาวบ้านมีแรงปรารถนาที่จะร่วมมือร่วมใจกันอนุรักษ์สำหรับผืนนาและมรดกภูมิปัญญาชาวบ้านเกี่ยวกับปัจจัยการเจริญเติบโตของสาหร่ายผมนาง 2) จุดอ่อน คือ ขาดผู้เชี่ยวชาญด้านสาหร่ายผมนางและขาดความรู้เรื่องการเพาะเลี้ยงสาหร่ายผมนาง 3) โอกาส คือ ในชุมชนบางปูมีป่าชายเลนที่สมบูรณ์และมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และ 4) อุปสรรค คือ ชาวบ้านอื่นๆไม่ใส่ใจต่อปัญหาทรัพยากรสาหร่ายผมนาง

สามารถอภิปรายผลได้ว่า ในหัวข้อความรู้ เป็นโดเมนที่มีความสำคัญซึ่งเป็นสิ่งที่ชาวบ้านจะต้องมีแรงปรารถนาที่จะรวมตัวกันเพื่อแก้ปัญหาหรืออนุรักษ์สำหรับผืนนา ไม่มีการบังคับขู่เข็ญจึงจะได้ชื่อว่าเป็นชุมชนนักปฏิบัติ ซึ่งจากการสัมภาษณ์ชาวบ้านจะเห็นว่าชาวบ้านต่างมีความตั้งใจที่จะรวมตัวหากมีองค์กรของภาครัฐหรือเอกชนมาช่วย ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ เวนเกอร์, แมคเคอร์มีอท และชไนเคอร์ (2002/2547) ผู้ให้กำเนิดแนวคิดเกี่ยวกับชุมชนนักปฏิบัติมองว่าชุมชนนักปฏิบัติที่สมบูรณ์แบบ โดเมนหรือหัวข้อความรู้หรือปัญหา นั้น จะต้องเกิดจากสมาชิกในชุมชนมีแรงปรารถนาาร่วมกัน และสอดคล้องกับคำกล่าวของ บรูซซี ศิริมหาสาคร (2552) ที่ได้กล่าวว่า Head เป็น ความรู้และประสบการณ์เป็นความสนใจหรือปัญหาร่วมกันของสมาชิกที่จะนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันภายในชุมชนนักปฏิบัติ โดยถูกกำหนดให้เป็นหัวข้อในการสนทนา หรือเรียกว่า Domain ซึ่งเป็นหนึ่งในสามขององค์ประกอบชุมชนนักปฏิบัติ หากองค์ประกอบใดขององค์ประกอบหนึ่งขาดไป ก็เหมือนเก้าอี้สามขาที่ถูกเอียงขาใดขาหนึ่งไป เก้าอี้ย่อมไม่สามารถตั้งอยู่ได้

2. สมาชิกในชุมชน คือ สมาชิกในชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ที่รวมตัวกัน มีความรู้สึกร่วมกันมีส่วนร่วม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ เพื่อช่วยในการทำงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดีขึ้นจากการสัมภาษณ์ชาวบ้าน (ผู้ให้ข้อมูล) สามารถสรุปเป็น 4 ประเด็น ประกอบด้วย 1) จุดแข็ง คือ ชุมชนมีทรัพยากรบุคคลที่มาจากหลายอาชีพและมีบทบาทที่หลากหลาย เช่น คุณอำนวย คุณกิจ คุณลิขิต ผู้เชี่ยวชาญ คุณวิศาสตร์ และคุณเอื้อ 2) จุดอ่อน คือ ชุมชนมีผู้ปฏิบัติงานน้อยแต่มีภาระงานมากและขาดนักวิจัยเกี่ยวกับสาหร่ายผมนาง 3) โอกาส คือ ได้รับความร่วมมือจากสมาชิกภายนอกชุมชน และ 4) อุปสรรค คือ ความคิดเห็นด้านศาสนาที่ต่างกันทำให้ขาดความร่วมมือกัน

สามารถอภิปรายผลได้ว่า ชุมชนบางปูมีทรัพยากรบุคคลที่มาจากหลายอาชีพและมีบทบาทที่หลากหลาย เป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความพร้อมในการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สำหรับผืนนาของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง

จังหวัดปัตตานี ซึ่งสอดคล้องกับ ยุวดี เกตุสัมพันธ์และคณะ(2550); สำนักงาน กพร.และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2547); วราภรณ์ โทโพธิ์ไทย (2552) , บรูซัย ศิริมหาสาคร และ พัชรา กวางทอง (2552) และวีรพงศ์ จันทรส์นาม (2555) ได้กล่าวว่า การแบ่งบทบาทหน้าที่ของสมาชิกชุมชนนักปฏิบัติเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมายวิสัยทัศน์ในการจัดการความรู้ การแต่งตั้ง คณะกรรมการหรือสมาชิกในการจัดกิจกรรมการจัดการความรู้และชุมชนนักปฏิบัติ โดยชื่อเรียกของคณะกรรมการหรือสมาชิกอาจแตกต่างจากสมาชิกชุมชนนักปฏิบัติในการวิจัยครั้งนี้แต่มีบทบาทและภารกิจคล้ายคลึงกันประกอบด้วย คุณอำนวย (Facilitator) คุณกิจ (Knowledge worker) คุณลิขิต (Note taker) ผู้เชี่ยวชาญ (Expert) คุณวิศาสตร์ (IT wizard) และคุณเอื้อ (Sponsor)

3. แนวปฏิบัติ คือ แนวทางในการปฏิบัติงานของสมาชิกในชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี เพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนางานให้ได้ผลดียิ่งขึ้น จากการสัมภาษณ์ข้อความรู้ของชาวบ้าน (ผู้ให้ข้อมูล) สามารถสรุปเป็น 4 ประเด็น ประกอบด้วย 1) จุดแข็ง คือ มีกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ และ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกในชุมชนตลอดเวลา 2) ขาดระบบการจัดการที่ดีด้านทรัพยากรสาหร่ายผมนาง จุดอ่อน 3) โอกาส คือมีองค์กรภายนอกที่สนับสนุนทางด้านงบประมาณและเทคโนโลยีสารสนเทศ และ 4) อุปสรรค คือ ขาดความร่วมมือของสมาชิกในชุมชนต่างหมู่บ้าน ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวปฏิบัติของชุมชนโดยใช้ขั้นตอนการจัดการความรู้ มี 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย (1) การเตรียมการ (2) การบ่งชี้ความรู้ (3) การแสวงหาความรู้ (4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (5) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ และ (6) การจัดเก็บและเผยแพร่ความรู้

สามารถอภิปรายผลได้ว่า แนวปฏิบัติของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี มีกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพและมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกในชุมชนตลอดเวลา บางครั้งชุมชนได้ปฏิบัติโดยไม่ได้ยึดหลักทฤษฎี บางครั้งไม่ก็ไม่รู้ว่าสิ่งที่ทำอยู่ก็เป็น การจัดการความรู้ เช่น การพบปะยามเช้าของคนในชุมชนซึ่งจะจัดเดือนละ 1 ครั้ง เป็นต้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเสนอขั้นตอนการจัดการความรู้เป็นกระบวนการหนึ่งที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.1 การเตรียมการ พบว่า การเตรียมการจัดการความรู้ของการวิจัยครั้งนี้ มีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ รับสมัครสมาชิก ปฐมนิเทศ โดยเชิญวิทยากรมาบรรยาย สร้างแรงจูงใจ กระตุ้นให้บุคคลเห็นความสำคัญ ความจำเป็นของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของชุมชนนักปฏิบัติ เตรียมพัฒนาเว็บไซต์ชุมชนนักปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์สาหร่ายผมนาง จัดอบรมเตรียมความพร้อมให้สมาชิกสามารถใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วราภรณ์ โทโพธิ์ไทย (2552) ที่พบว่ากระบวนการจัดการความรู้ในขั้นตอนการเตรียมการเป็นขั้นตอนแรก

สำคัญในการเตรียมความพร้อม ประชาสัมพันธ์ สร้างแรงจูงใจให้เห็นความสำคัญของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการเตรียมสร้างเว็บไซต์

3.2 การบ่งชี้ความรู้ พบว่า การบ่งชี้ความรู้เป็นกระบวนการพิจารณาของผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานด้านการจัด การความรู้เพื่อระบุว่าความรู้อะไรบ้างที่บุคลากรในองค์กรจำเป็นต้องรู้ และความรู้เหล่านี้อยู่ในรูปแบบใด อยู่กับใครบ้าง ความรู้เหล่านี้จะช่วยทำให้บุคลากรสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาตามวัตถุประสงค์ได้อย่างถูกต้อง โดยอาศัยการระดมสมองของสมาชิกในทีม ซึ่งเป็นไปตามหลักการของ Marquardt (2002) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การคัดเลือกปัญหาหรือความรู้จะต้องเป็นปัญหา งาน หรือประเด็นจริงของหน่วยงานความรู้นั้นจะต้องสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์รวมทั้งเป็นความรู้ที่ทีมสนใจร่วมกัน

3.3 การแสวงหาความรู้ พบว่า การแสวงหาความรู้สามารถนำมาจากแหล่งต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน ซึ่งสามารถค้นหาความรู้ได้จากความรู้ที่ฝังลึก หรือความรู้แบบซ่อนเร้น (Tacit knowledge) และความรู้ที่ชัดเจน (Explicit knowledge) เป็นความรู้เฉพาะ หรือความรู้ทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดประเภทความรู้ของ Nonaka (2006, อ้างถึงใน บุรชัย, 2550); Takeuchi (1998, ในสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2547); กิริติ ยศยิ่งยง (2549) และ จงจิตต์ จงจอหอ (2551) ได้กล่าวถึงความรู้ที่ฝังลึก หมายถึง ความเป็นตัวบุคคล เป็นทักษะ ความรู้สึก ความเชื่อหรือความรู้เฉพาะตัวของแต่ละบุคคลที่ได้มาจากการสะสมประสบการณ์ทำงานความรู้ประเภทฝังลึกประกอบไปด้วย ประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญ ซึ่งมีส่วนสำคัญในการสร้างนวัตกรรม และพัฒนาผลิตภัณฑ์ ความรู้ที่ชัดเจน หมายถึง เป็นความรู้ที่มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรหรือวิชาการอยู่ในตำราคู่มือปฏิบัติงาน และสามารถนำมาใช้ได้ในรูปแบบต่างๆ เช่น สิ่งตีพิมพ์ ความรู้ประเภทนี้จึงสามารถสื่อสารและเผยแพร่ได้อย่างสะดวก

3.4 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พบว่า การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้ ความคิดเห็นของสมาชิก ที่เรียกว่า ความรู้ที่ฝังลึก (Tacit knowledge) ของผู้ที่เชี่ยวชาญทั้งภายในและนอกชุมชนเพื่อนำมาปรับปรุงกระบวนการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ประพนธ์ ผาสุกยี่ด (2547) ที่กล่าวถึง ส่วนตัวปลาที่เรียกว่า Knowledge sharing เป็นส่วนที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการความรู้ และสอดคล้องกับแนวคิดของ วิจารณ์ พานิช (2547) ได้กล่าวไว้ว่าความรู้ที่เป็นประโยชน์เป็นสิ่งที่แลกเปลี่ยนได้ยาก เพราะวัฒนธรรมตะวันตกเปรียบองค์กรเป็น โรงงานประมวลสารสนเทศและมีสมมติฐานว่า ความรู้เป็นเรื่องที่จับต้องได้ทั้งหมดแต่วัฒนธรรมตะวันตกโดยเฉพาะในประเทศญี่ปุ่นถือว่าความรู้ที่ฝังลึกเปรียบเสมือนภูเขาน้ำแข็งส่วนที่อยู่ใต้น้ำเพราะความรู้ที่ฝังอยู่ส่วนใหญ่เป็นความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคน

ไม่เป็นระบบ ทำความเข้าใจยากและแลกเปลี่ยนกันยากเพราะฝังอยู่ในพฤติกรรม ประสบการณ์ อารมณ์ ค่านิยม และอุดมการณ์ส่วนตัว

3.5 การประมวลและกลั่นกรองความรู้ พบว่า เป็นกระบวนการกลั่นกรอง ตรวจสอบความรู้ที่ฝังลึก (Tacit knowledge) สังเคราะห์ความรู้ขึ้นมาใหม่ และจัดระเบียบความรู้ ให้เป็นความรู้ที่ชัดเจน (Explicit knowledge) โดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบ ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงาน ก.พ.ร. (2552) ได้กล่าวว่า การประมวลและกลั่นกรองความรู้เป็นขั้นตอนการสร้างความมั่นใจว่าความรู้ที่ได้มีการรวบรวมและจัดเก็บเป็นความรู้ที่ถูกต้อง ทันสมัยและมีประโยชน์ต่อการนำไปใช้ หรือประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง ในการจัดทำคู่มือต่างๆ จึงกำหนดให้มีการแต่งตั้งคณะทำงานซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้ที่มีประสบการณ์สูงในองค์ความรู้นั้นๆ ได้ตรวจสอบ กลั่นกรองความรู้และปรับแก้ไขให้ถูกต้องเสียก่อนจึงจะนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปเผยแพร่ทางสื่อต่างๆ

3.6 การจัดเก็บและเผยแพร่ความรู้ พบว่า เป็นกระบวนการจัดการความรู้ ให้เป็นระบบ (Knowledge management system: KMS) ไปจัดเก็บในคลังความรู้ (Knowledge bank) แล้วนำมาเผยแพร่ความรู้ผ่าน Website Web board Weblog Facebook Line E-mail และเอกสาร สิ่งพิมพ์ต่าง จัดทำโดยคุณวิศาสตร์ การจัดเก็บข้อมูลและมีการเผยแพร่ความรู้นี้ ซึ่งสอดคล้องกับ Marquardt (2002) กล่าวว่า ควรมีการจัดเก็บข้อมูลและเผยแพร่ความรู้อันนำไปสู่การถ่ายโอนความรู้ ในองค์กร

สรุปว่า องค์ประกอบของชุมชนนักปฏิบัติ ประกอบด้วย หัวข้อความรู้ สมาชิก ในชุมชน และแนวปฏิบัติ ซึ่งสำคัญทั้งสามองค์ประกอบ ถ้าขาดหัวข้อความรู้ไป ชุมชนย่อมไร้ซึ่งพลังและแรงจูงใจ ถ้าขาดความเป็นชุมชนสมาชิกย่อมไม่มีความสนิทสนมและไว้วางใจซึ่งกันและกัน ทำให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นไปอย่างไม่จริงจังเท่าที่ควร และสุดท้ายถ้าขาดแนวปฏิบัติไปชุมชน อาจเป็นไปได้แค่เครือข่ายอย่างไม่เป็นทางการที่ไม่สามารถพัฒนาองค์ความรู้ได้ดีเท่าที่ควร นอกจากนี้จะต้องมีครบทั้งสามองค์ประกอบแล้ว ชุมชนนักปฏิบัติที่เปี่ยมไปด้วยพลังและความเข้มแข็ง จะต้องพัฒนาองค์ประกอบทั้งสามด้านอย่างสมดุลเปรียบได้กับเก้าอี้สามขาที่มีขายาวเท่าๆกันทั้งสามขาถ้าหากขาใดขาหนึ่งยาวหรือสั้นกว่าอีกข้างหนึ่งเก้าอี้ตัวนั้นย่อมโคลงเคลงไม่มีหลักเท่าที่ควร แต่ก็ยังสามารถตั้งตรงอยู่ได้ แต่เมื่อใดที่มีอะไรเข้ามากระทบอย่างรุนแรงเก้าอี้ก็ย่อมมีโอกาสที่จะล้มลงได้ ทุกเมื่อ องค์ประกอบของชุมชนนักปฏิบัติของชุมชนบางปู สภาพปัจจัยสิ่งแวดล้อมมีทั้งจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค การนำ SWOT matrix มาใช้ในการวิเคราะห์ชุมชนเพื่อกำหนดกลยุทธ์ โดยนำจุดแข็งและโอกาสของชุมชนสามารถหักล้างหรือหลีกเลี่ยงจุดอ่อนและอุปสรรค

ประเด็นที่ 2 ผลการศึกษาปัจจัยความสำเร็จของชุมชนนักปฏิบัติ ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ผู้นำ การจัดการชุมชน วัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย วัฒนธรรมของชุมชนที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเทคโนโลยีสารสนเทศ มีรายละเอียดดังนี้

1. ผู้นำ จากการสัมภาษณ์ข้อความรู้ของชาวบ้าน (ผู้ให้ข้อมูล) สามารถสรุปเป็น 4 ประเด็น ประกอบด้วย 1) จุดเด่น คือ ผู้นำมีวิสัยทัศน์ มีความรอบรู้ มีบารมี มีคุณธรรมจริยธรรม สร้างแรงจูงใจให้สมาชิกในชุมชนมีทัศนคติที่ดี เกิดความไว้วางใจ และเป็นที่ยึดเหนี่ยวของชุมชนได้ 2) จุดอ่อน คือ ไม่กล้าตัดสินใจหรือไม่เด็ดขาดในบางเรื่อง 3) โอกาส คือ นโยบายของรัฐบาลด้านการรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและ 4) อุปสรรค คือ ปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

สามารถอธิบายได้ว่า ชุมชนมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ มีความรอบรู้ มีบารมี มีคุณธรรมจริยธรรม สร้างแรงจูงใจให้สมาชิกในชุมชนมีทัศนคติที่ดี เกิดความไว้วางใจ และเป็นที่ยึดเหนี่ยวของชุมชนได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ชวลิต เกิดทิพย์ (2550) ผู้นำ มีอิทธิพลต่อบุคคลในองค์กรสามารถชี้นำ มีความคิดสร้างสรรค์ ควบคุม วางแผน และแก้ปัญหาในการทำงาน เพื่อให้องค์กรประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรที่วางไว้ ผู้นำต้องเป็นบุคคลที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานในองค์กรแล้ว ต้องประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างขององค์กรและเพื่อนร่วมงานได้ด้วย ซึ่งผู้นำจะต้องมีภาวะผู้นำในการทำงาน และสอดคล้องกับ บุญดี บุญญาภิกิจ และคณะ (2548) กล่าวว่า การจัดการความรู้จะไม่ประสบความสำเร็จอย่างราบรื่นถ้าปราศจากการสนับสนุนจากผู้บริหารขององค์กร ผู้บริหารจะต้องเข้าใจแนวคิดและตระหนักถึงประโยชน์ที่องค์กรจะได้รับจากการจัดการความรู้เพื่อที่จะสามารถสื่อสารและผลักดันให้มีการจัดการความรู้ในองค์กร

2. การจัดการชุมชน จากการสัมภาษณ์ข้อความรู้ของชาวบ้าน (ผู้ให้ข้อมูล) สามารถสรุปเป็น 4 ประเด็น ประกอบด้วย 1) จุดเด่น คือ มีกลุ่มทีมงานที่เข้มแข็ง 2) จุดอ่อน คือ ขาดระบบการจัดการที่ดีในบางเรื่อง เช่น การจัดการขยะ การจัดการการเลี้ยงสัตว์ และการจัดการทรัพยากรสาหร่ายผมนาง 3) โอกาส คือ การนำหลักและคำสอนของอิสลามมาใช้ในการดำเนินชีวิต โดยผ่านการบรรยายธรรมและ 4) อุปสรรค คือ ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

สามารถอธิบายได้ว่า การจัดการชุมชนของชุมชนบางปู มีจุดเด่นตรงที่มีทีมงานที่เข้มแข็งทำให้การจัดการชุมชนเดินหน้าไปด้วยดี ซึ่งสอดคล้องกับ พรรณี สวนเพลง (2552) กล่าวไว้ว่า การจัดการ เป็นส่วนที่ช่วยส่งเสริมสร้างให้ทุนปัญญาในองค์กรที่มีระดับสูง

ดังนั้นการจัดการองค์ความรู้ จึงเป็นเกณฑ์การพิจารณาและเป็นภารกิจขององค์กรเพื่อมุ่งสู่องค์กรที่เป็นเลิศ ซึ่งทุกส่วนล้วนเป็นสิ่งสำคัญสำคัญและขาดมิได้

3. ด้านวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย จากการสัมภาษณ์ข้อความรู้ของชาวบ้าน (ผู้ให้ข้อมูล) สามารถสรุปเป็น 4 ประเด็น ประกอบด้วย 1) จุดเด่น คือ มีเป้าหมายในการดำเนินงานที่ชัดเจน 2) จุดอ่อน คือ ผู้ปฏิบัติงานน้อยแต่ภาระงานมากทำให้ปฏิบัติงานในบางเรื่องที่วางเป้าหมายไว้ไม่ทัน 3) โอกาส คือ มีองค์กรภายนอกที่สนับสนุนงบประมาณ และ 4) อุปสรรค คือ ภาวะเศรษฐกิจที่ไม่ดี ค่าครองชีพสูง ทำให้ปริมาณค่าใช้จ่ายสูง

สามารถอภิปรายได้ว่า ชุมชนมีเป้าหมายในการดำเนินงานที่ชัดเจน โดยพิจารณาจากการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ทั้งขององค์กรภาครัฐ และองค์กรชุมชนเอง เป็นการทำงานที่ดำเนินการตามเป้าหมายที่วางไว้ทำให้ง่ายต่อการจัดกิจกรรมต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับ พงศ์ศรีชัย พลศรีเลิศ (2554) ได้กล่าวว่า การกำหนดเป้าหมายที่ดีจะช่วยองค์กรเกิดการพัฒนายั่งยืน เป้าหมายขององค์กรควรจะเป็นเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ (Strategic goal) และเป็นเป้าหมายสำคัญที่จะใช้ในการสื่อสารอย่างทั่วถึงภายในองค์กร เป้าหมายที่ดีควรมีลักษณะดังนี้ คือ ต้องเฉพาะเจาะจง ไม่กว้างเกินไป ประบุสิ่งที่จะกระทำ ควรวัดได้เป็นตัวเลข ประเมินค่าได้ ใช้ติดตามผลได้ ต้องมีความท้าทาย และมีกรอบของระยะเวลาที่ชัดเจน

4. ด้านวัฒนธรรมของชุมชนที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากการสัมภาษณ์ข้อความรู้ของชาวบ้าน (ผู้ให้ข้อมูล) สามารถสรุปเป็น 4 ประเด็น ประกอบด้วย 1) จุดเด่น คือ มีมัสยิดเป็นศูนย์กลางของชุมชนที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2) จุดอ่อน คือ ไม่เห็นความสำคัญด้านการจัดการทรัพยากรสาธารณสุข จึงทำให้ขาดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องนี้ 3) โอกาส คือ มีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกองค์กรที่ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 4) อุปสรรค คือ ความคิดเห็นด้านศาสนาที่ต่างกันทำให้ขาดความร่วมมือกัน

สามารถอภิปรายได้ว่า ชุมชนมีวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยใช้มัสยิดเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมต่างๆ มัสยิดไม่ได้เป็นเพียงศาสนสถานเท่านั้นแต่ยังมีพื้นที่กว้างมีห้องหลายห้องและยังมีเทคโนโลยีที่อำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของประพนธ์ ผาสุกยี่ด (2547) ที่กล่าวถึง Knowledge sharing ว่าเป็นส่วนที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการความรู้ และสอดคล้องกับแนวคิดของ วิจารย์ พานิช (2547) ได้กล่าวไว้ว่าความรู้ที่เป็นประโยชน์เป็นสิ่งที่แลกเปลี่ยนได้ยาก เพราะวัฒนธรรมตะวันตกเปรียบองค์กรเป็นโรงงานประมวลสารสนเทศและมีสมมติฐานว่า ความรู้เป็นเรื่องที่จับต้องได้ทั้งหมดแต่วัฒนธรรมตะวันตกโดยเฉพาะในประเทศไทยนับถือว่าความรู้ที่ฝังลึก

เปรียบเสมือนภูเขาน้ำแข็งส่วนที่อยู่ใต้น้ำเพราะความรู้ที่ฝังอยู่ส่วนใหญ่เป็นความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคน ไม่เป็นระบบ ทำความเข้าใจยากและแลกเปลี่ยนกันยากเพราะฝังอยู่ในพฤติกรรม ประสบการณ์ อารมณ์ ค่านิยม และอุดมการณ์ส่วนตัว บุญดี บุญญาภิกิจ และคณะ (2548) ได้กล่าวว่า กิจกรรม ทางด้านการจัดการความรู้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมองค์กรโดยตรง สิ่งสำคัญซึ่งจะช่วยให้ องค์กรบรรลุผลสำเร็จในการจัดการความรู้ได้ก็คือวัฒนธรรมของการแลกเปลี่ยนและแบ่งปัน ความรู้ระหว่างบุคคลากรภายในองค์กร

5. ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จากการสัมภาษณ์ข้อมูลของชาวบ้าน (ผู้ให้ข้อมูล) สามารถสรุปเป็น 4 ประเด็น ประกอบด้วย 1) จุดเด่น คือ มีความพร้อมด้านเทคโนโลยี สารสนเทศ 2) จุดอ่อน คือ อินเทอร์เน็ต WIFI ฟรี ไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ 3) โอกาส คือ มีองค์กร ภายนอกที่สนับสนุนงบประมาณ และ 4) อุปสรรค คือ สมาชิกชุมชนจำนวนไม่น้อยที่ไม่มี ประสบการณ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศโดยเฉพาะผู้สูงอายุ

สามารถอภิปรายได้ว่า ชุมชนมีความพร้อมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศได้แก่ ศูนย์คอมพิวเตอร์ ลำโพงประชาสัมพันธ์ทั่วถึงทุกบ้าน ทีวีชุมชน วิทยุชุมชน อินเทอร์เน็ต WIFI ฟรี ในพื้นที่รอบบริเวณ โรงเรียน ห้องออดิโรรายการวิทยุและโทรทัศน์ และเทคโนโลยีอื่นๆ เช่น กล้อง โดรน กล้องถ่ายรูป ซึ่งชาวบ้านสามารถขอพื้นที่ในการยืมใช้เทคโนโลยีได้ เทคโนโลยีสารสนเทศ ถือเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกในการสื่อสารของชุมชน ดังนั้นหากชุมชนสามารถนำเทคโนโลยีมา ใช้ได้ ชุมชนก็จะสามารถจัดการความรู้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ บุญดี บุญญาภิกิจ และคณะ(2548) ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศโดยเฉพาะ อินเทอร์เน็ตและอินเทอร์เน็ตเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ช่วยให้การแลกเปลี่ยนความรู้สามารถทำได้ง่าย ขึ้นนอกจากนี้แล้วระบบฐานข้อมูล ที่ทันสมัยก็มีช่วยช่วยให้การจัดการความรู้มีประสิทธิภาพมาก ยิ่งขึ้น แต่การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นสิ่งที่ทำหายและอาจเป็นข้อด้อยสำหรับสมาชิกที่เป็น ผู้สูงอายุและไม่สามารถใช้เทคโนโลยีได้ จึงต้องอาศัยการจอบรม ให้ความรู้ และอาศัยเยาวชนใน การช่วยอำนวยความสะดวก สอดคล้องกับ Keyser (2004) ที่กล่าวว่าเทคโนโลยีสารสนเทศจะทำให้ เกิดความสะดวกในการจัดการความรู้ แต่ทั้งนี้ ต้องมีการอบรมบุคลากรให้มีความรู้ด้านนี้ อย่างต่อเนื่อง

สรุปว่า ชุมชนบางปู อำเภอชะอำ จังหวัดปัตตานี เป็นชุมชนที่มีความพร้อมทั้ง ทางด้านผู้นำ การจัดการชุมชน วัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย วัฒนธรรมของชุมชนที่เอื้อต่อการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเทคโนโลยีสารสนเทศ ถือเป็นจุดแข็งที่ช่วยในการสร้างศักยภาพให้ชุมชนมี พลังที่จะดูแลทรัพยากรสาหร่ายผมนางที่กำลังจะสูญหาย ซึ่งการใช้จุดแข็งสร้างโอกาสที่มีอยู่ให้เกิด ประโยชน์สูงสุดจะช่วยส่งเสริมให้ชุมชนประสบความสำเร็จยิ่งขึ้นสามารถพัฒนาให้ชุมชนเป็น

ชุมชนนักปฏิบัติที่มีแนวปฏิบัติที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับ ครรชิต พุทธ โกษา (2554) ได้กล่าวไว้ว่า สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ หรือ วช. ได้สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ตามแนวทางต่าง ๆ มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 จนถึง พ.ศ. 2553 และพบว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่มีศักยภาพและมีโอกาสประสบความสำเร็จ ควรมีคุณลักษณะที่สำคัญ คือ มีผู้นำที่ดี มีกรรมการชุมชนที่มีจริยธรรมและมีการบริหารจัดการชุมชนที่ดี มีความร่วมมือจากสมาชิกในชุมชน มีกระบวนการเรียนรู้เพื่อการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง มีศักยภาพความพร้อมในเรื่องพื้นฐานอาชีพ มีการสร้างระบบการจัดเก็บและการนำมาใช้ขององค์ความรู้ที่ดี และมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งในและนอกชุมชน

แม้ว่าการเตรียมความพร้อมของชุมชน จะเป็นประเด็นที่ต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินงาน แต่หากชุมชนมีจุดอ่อน และอุปสรรคปราศจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ยอมทำให้การจัดการกับปัญหาไม่บรรลุที่วางไว้ควรปรับปรุงจุดอ่อนและอุปสรรคซึ่งเป็นปัจจัยที่ขัดขวางความสำเร็จของชุมชนนำจุดแข็งและ โอกาสที่มีลดปัจจัยดังกล่าว และต้องอาศัยการมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ท้องถิ่น และภาคประชาชน ที่ต้องมาร่วมมือร่วมใจกันคิดแก้ปัญหาของชุมชน ซึ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนบางรูป อาทิเช่น หารือ จังหวัดปัตตานีต่อการจัดการทรัพยากรสาหร่ายผมนาง ถือว่าชุมชนไม่ค่อยมีส่วนร่วมหรือมีส่วนร่วมน้อยมาก มีเพียงกลุ่มสาหร่ายผมนางที่เคยร่วมโครงการกับองค์กรจากภายนอก เช่น เจ้าหน้าที่จากมหาวิทยาลัยที่เคยทำโครงการเลี้ยงสาหร่ายผมนางในบ่อกุ้งร้าง และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เคยมาปรับสภาพน้ำทะเล โดยการโยนลูก EM Ball และร่วมปลูกป่าชายเลน ซึ่งเป็นโครงการที่ไม่ต่อเนื่องขาดการติดตามผลในระยะยาว ผู้วิจัยเห็นว่าเหตุผลที่ประชาชนไม่ค่อยมีส่วนร่วมหรือมีส่วนร่วมน้อยเกิดจากปัจจัย ดังนี้ 1) บทบาทของเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่กระตือรือร้นในการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรสาหร่ายผมนาง 2) ระบบการจัดการของเจ้าหน้าที่ ที่ดำเนินงานในระยะสั้นไม่ยั่งยืนและขาดความต่อเนื่อง 3) ชุมชนขาดการรวมตัวกัน มีอุปสรรคทางด้านเวลา โดยเฉพาะชุมชนต่างหมู่บ้านที่มีความคิดเห็นที่ต่างกัน เช่น ด้านความเชื่อ ทำให้เกิดการรวมตัวกันยาก ระหว่างหมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 2 และ 3 ซึ่งสอดคล้องกับ ณรงค์ ณ เชียงใหม่ (2545) กล่าวว่า ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนมีผลจากบทบาทและพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ขาดความกระตือรือร้น ระบบบริหารราชการที่ต้องการเห็นผลในระยะสั้น และชุมชนที่ไม่ให้ความร่วมมือ

อภิปรายผลการวิจัย กลยุทธ์การพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์ สาหร่ายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี สรุปได้ดังนี้

การนำเสนอกลยุทธ์ชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สาหร่ายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ผ่านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Matrix) จัดทำเป็นกลยุทธ์การพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สาหร่ายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี สามารถอภิปรายผล ได้ 2 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 กลยุทธ์องค์ประกอบของชุมชนนักปฏิบัติในการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สาหร่ายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

1. กลยุทธ์ข้อความรู้ เรื่องสาหร่ายผมนาง มีกลยุทธ์ที่สำคัญ คือ (1) เชิญผู้เชี่ยวชาญมาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านผ่านสื่อออนไลน์และ เช่น Line เนื่องจากชุมชนบางปูไม่มีคนในพื้นที่ที่เชี่ยวชาญด้านสาหร่ายผมนาง จึงจำเป็นต้องขอความร่วมมือจากเครือข่ายภายนอกมาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งแบบเผชิญหน้าและออนไลน์ การเรียนรู้ทฤษฎีสามารถแลกเปลี่ยนได้ทางสื่อออนไลน์ แต่ในทางปฏิบัติ เช่น การสาธิตการเพาะเลี้ยงสาหร่ายผมนาง จำเป็นต้องมารวมตัวกันเจอหน้ากันและร่วมปฏิบัติ (2) จัดการฝึกอบรมความรู้แก่ชาวบ้านอย่างต่อเนื่อง เช่น การเพาะเลี้ยงสาหร่ายผมนางในแหล่งน้ำธรรมชาติและในบ่อดิน ทั้งแบบเผชิญหน้าและผ่านสื่อออนไลน์ จะเห็นว่า ปัญหาจำนวนทรัพยากรสาหร่ายที่ลดลงหากเหตุผลมาจากฝีมือของมนุษย์ ยังพอมีแนวทางป้องกันได้ แต่หากเกิดจากธรรมชาติเอง เช่น น้ำเค็มน้อยลง หรือพืดฤดู ก็ยากที่จะป้องกันได้ จึงต้องอาศัยการเพาะเลี้ยงสาหร่ายเองไม่ว่าจะเป็นในแหล่งน้ำหรือบ่อดินก็ตาม (3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในเรื่องการอนุรักษ์สาหร่ายผมนาง การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมากในการแก้ปัญหาดังกล่าว และ (4) การให้ทุนสนับสนุนโครงการ เนื่องจากหากมีการเพาะเลี้ยงสาหร่ายขึ้น ก็ต้องใช้งบประมาณในการจัดซื้อพันธุ์สาหร่ายด้วยเช่นกัน

2. กลยุทธ์สมาชิกในชุมชน มีกลยุทธ์สำคัญคือ (1) จัดตั้งทีมชุมชนนักปฏิบัติร่วมวางแผนบริหารจัดการความรู้เพื่อการอนุรักษ์สาหร่ายผมนางในชุมชนให้เหมาะสมในแต่ละบทบาทหน้าที่ ประกอบด้วย คุณอำนวย (Facilitator) คุณกิจ (Knowledge worker) คุณลิขิต (Note taker) ผู้เชี่ยวชาญ (Expert) คุณวิศาสตร์ (IT wizard) และคุณเอื้อ (Sponsor) เพื่อความสะดวกและทั่วถึงใน

การบริหารจัดการ คนที่มีประสบการณ์ด้านสาขาหรือหน่วยงานส่วนใหญ่จะเป็นคนสูงอายุ หากจะให้ผู้สูงอายุใช้เทคโนโลยีเป็นสิ่งที่ไม่ง่ายเลย ดังนั้นจึงวางบทบาทของผู้สูงอายุ ให้เป็นคุณกิจ มีหน้าที่เล่าประสบการณ์หรือเคล็ดลับความรู้ที่จะนำไปสู่การอนุรักษ์สาขาหรือหน่วยงานได้ และให้สมาชิกในชุมชนที่มีความรู้ความสามารถในการฟังและเขียนเป็นคุณลิขิต มีหน้าที่ จดบันทึกในสิ่งที่คุณกิจเล่าเมื่อผ่านการกลั่นกรองจากผู้เชี่ยวชาญแล้วก็ยกหน้าที่จัดเก็บและเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อออนไลน์ให้กลุ่มเยาวชนที่มีความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นคุณวิศาสตร์ เป็นต้น (2) สร้างพันธมิตรกับภาครัฐและเอกชนเพื่อร่วมกันจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพราะการอนุรักษ์สาขาหรือหน่วยงานเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องร่วมมือกันช่วยๆ กันผลจะได้สำเร็จโดยง่าย (3) ทำประชาคมจัดตั้งคณะกรรมการและกำหนดกฎเกณฑ์ขึ้นมาใหม่เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เพื่อเพิ่มความสะดวกในหน้าที่และมาตรการของชุมชน (4) ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และการดึงเอาความรู้จากบุคลากร ผู้รู้ หรือผู้ปฏิบัติงานออกมาต่อยอดสร้างเป็นความรู้ใหม่ ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นมาก หากเราปล่อยหรือไม่สนใจความรู้จากภูมิปัญญาชาวบ้าน ชนรุ่นหลังก็อาจไม่อาจต่อยอดได้ซึ่งสอดคล้องกับ บดินทร์ วิจารณ์ (2547) ได้กล่าวไว้ว่า องค์ความรู้ที่มีขององค์กรจะถูกจัดเก็บไว้หลายรูปแบบคือ เอกสาร เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ เช่น เทป วีดีโอ ซีดี แต่องค์ความรู้กว่าร้อยละ 70 ขององค์ความรู้ในองค์กร จะถูกเก็บอยู่ในสมองคนในรูปแบบของประสบการณ์ ความจำ ซึ่งเรียกว่า Tacit knowledge (ความรู้เฉพาะบุคคล)

3. กลยุทธ์ด้านแนวปฏิบัติของชุมชน โดยใช้ขั้นตอนการจัดการความรู้ มีกลยุทธ์ที่สำคัญ คือ

(1) พัฒนาแนวปฏิบัติที่ดีโดยอาศัยระบบการจัดการความรู้ในการบริหารจัดการทรัพยากรสาขาหรือหน่วยงาน มี 6 ขั้นตอน คือ การเตรียมการ การบ่งชี้ความรู้ การแสวงหาความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ และการจัดเก็บและเผยแพร่ความรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นกระบวนการที่สำคัญต้องอาศัยความเชี่ยวชาญ ซึ่งทุกขั้นตอนจะมีการทำงานทั้งแบบเผชิญหน้าและผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งการใช้เทคโนโลยีในการจัดการความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ ภราดร จินดาวงศ์ (2549) ได้กล่าวว่า เทคโนโลยีสารสนเทศมีความสำคัญในการจัดการเรียนรู้ให้ทันสมัยสอดคล้องกับยุคสมัยและสังคมในปัจจุบัน สำหรับองค์กรที่มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในการจัดการความรู้จะมีความได้เปรียบเมื่อเทียบกับองค์กรทั่วไปที่ไม่มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในเชิงการจัดการผู้ใช้สามารถเข้าถึงความรู้ได้อย่างรวดเร็ว เรียนได้ทุกที่ทุกเวลาโดยไม่ผูกติดกับเงื่อนไขของเวลา ผู้สอนสามารถจัดกลุ่มของผู้ใช้ความรู้ให้มีสิทธิในการเข้าถึงความรู้ สามารถจัดกลุ่มของผู้ใช้ความรู้ให้มีสิทธิที่จะสร้างหรือนำความรู้ไปใช้ได้ง่าย มีการจัดการสาระความรู้ที่น่าสนใจ และสามารถปรับปรุงผลความรู้ พฤติกรรมของผู้ใช้ความรู้

ได้อย่างง่าย (2) ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ท่องเที่ยวชายเลนเพื่อปลูกจิตสำนึกการรักษ์ป่าชายเลนซึ่งเป็นแหล่งต้นกำเนิดของสาหร่ายผมนางและเผยแพร่ข้อมูลหรือกิจกรรมผ่านเว็บความงามของธรรมชาติเป็นสิ่งกระตุ้นให้มนุษย์อยากจะทำแนวธรรมชาติให้คงเดิมที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ สาโรช เจริญทอง (2548) ได้วิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และได้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกในการรักษาธรรมชาติ (3) จัดกิจกรรมให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมและมีทัศนคติที่ดีต่อกัน และ (4) สร้างมาตรการดูแลรักษาความปลอดภัยและส่งเสริมความเชื่อมั่นสู่ชุมชน ชุมชนต้องเข้มแข็งและสร้างความเชื่อมั่นด้านความปลอดภัยกลับมา จะทำให้นักวิจัยต่างพื้นที่สามารถเข้าถึงพื้นที่และทำการวิจัยเชิงปฏิบัติร่วมได้

ประเด็นที่ 2 กลยุทธ์ปัจจัยความสำเร็จของชุมชนนักปฏิบัติในการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สาหร่ายผมนางของชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

1. กลยุทธ์ด้านผู้นำ มีกลยุทธ์ที่สำคัญ คือ (1) ผู้นำต้องมีความมุ่งมั่นในการทำงานอย่างต่อเนื่อง เพราะเป็นบุคคลที่มีอำนาจสั่งการหรือควบคุมชาวบ้านได้ (2) นำนโยบายของรัฐบาลด้านการรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชุมชนเป็นนโยบายที่สามารถคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติได้ถือเป็น โอกาสของชุมชนที่จะสามารถป้องกันการรุกรานพื้นที่ป่าได้ (3) สร้างสัมพันธภาพที่ดีให้เกิดขึ้นในชุมชน มีการโน้มน้าวชักจูงและผลักดันให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลาในการจูงใจให้สมาชิกในชุมชนส่วนมากเกิดจิตสำนึกที่จะอนุรักษ์สาหร่ายผมนาง (4) ส่งเสริมภาวะผู้นำก้าวทันการเปลี่ยนแปลง ถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้นำที่ต้องกล้าเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ผู้นำต้องกล้าที่จะตัดสินใจเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของชาวบ้านได้

2. กลยุทธ์ด้านการจัดการชุมชน กลยุทธ์ที่สำคัญ คือ (1) ตรวจสอบและประเมินผลการทำงานในทุกๆ ครั้ง เพื่อให้โครงการมีความต่อเนื่องและยั่งยืน (2) วางแผนและปรับระบบการทำงานปัจจุบันให้รับกับการดำเนินงานสู่จุดที่ต้องการในอนาคต (3) ส่งเสริมการเสริมแรงทางบวกหรือให้รางวัลในการทำงาน เป็นขวัญและกำลังใจให้คนที่ทำงาน อย่างมีความสุข และ(4) องค์กรภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการชุมชน

3. กลยุทธ์ด้านวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย มีกลยุทธ์ที่สำคัญ คือ

(1) ส่งเสริมกิจกรรมการวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนตื่นตัวในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆและมีโอกาสเข้าร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมจากนักวิจัย (2) เพิ่มเป้าหมายด้านการจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรสาธารณสุขรายพม nang ในแผนยุทธศาสตร์ชุมชน จะได้เป็นวาระที่จำเป็นต้องดำเนินการจัดกิจกรรมตามแผน (3) จัดของงบประมาณจากหน่วยงานภายนอก เช่น งบประมาณจากหน่วยงานวิจัย เป็นต้น (4) เพิ่มบทบาทให้องค์กรในสถานศึกษาของชุมชน เช่น ครู นักเรียน ร่วมมือกันอนุรักษ์สาธารณสุขรายพม nang ทางโรงเรียนจัดชั่วโมงกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ซึ่งเป็นหนึ่งในนโยบายของรัฐบาล ให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมรณรงค์อนุรักษ์สาธารณสุขรายพม nang รณรงค์ลดการทิ้งน้ำเน่าเสีย พื้นฟูสภาพป่าและน้ำทะเล ซึ่งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสาหร่าย เป็นต้น

4. กลยุทธ์ด้านวัฒนธรรมของชุมชนที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีกลยุทธ์ที่สำคัญ คือ (1) จัดกิจกรรมส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผ่าน สื่อออนไลน์ เช่น Line Facebook เป็นช่องทางการสื่อสารที่สามารถย่นเวลาได้ จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้เมื่อไหร่ก็ได้ ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ชาวบ้านไม่จำเป็นต้องเดินทางและเสียเวลาเข้าร่วมประชุมแบบเผชิญหน้า นอกจากนี้การถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นการนำความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคนออกมา แล้วนำความรู้ที่ได้มาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ Klein (2008) ศึกษาทิศทางในการวิจัย โดยใช้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งเป็นการศึกษาที่เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้ความรู้ที่มีความรู้ฝังอยู่ในคน (Tacit knowledge) และความรู้ที่ชัดเจน (Explicit knowledge) ซึ่งความรู้ที่ชัดเจนสามารถศึกษาได้จากเอกสารที่ปรากฏ แต่ความรู้ที่ฝังอยู่ในคนเป็นความรู้ที่ศึกษาได้ยากกว่าในการศึกษาวิจัยนี้จะเน้นให้ดึงความรู้แบบ Tacit knowledge โดยให้เล่าเรื่องที่เป็นผลงานที่สำคัญในชีวิตผ่านนิทานประสบการณ์ (Storytelling) ซึ่งการวิจัยพบว่า การใช้วิธีดังกล่าวทำให้เกิดการสื่อสารในชุมชนมากขึ้น เป็นหนทางให้เกิดชุมชนนักปฏิบัติ (CoP) สามารถดูแลและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในด้านต่างๆ เช่น ด้านสุขภาพของชุมชนได้ (2) ขอความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการจัดการและอนุรักษ์สาธารณสุขรายพม nang (3) จัดกิจกรรมสันตนาการหรือทัศนศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้อื่นๆเพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้กลับมาพัฒนาชุมชน เป็นการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาดูงานชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการฟื้นฟูทรัพยากรสาธารณสุขรายพม nang และ(4) ให้ความสำคัญกับปราชญ์ชาวบ้าน ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านสาธารณสุขรายพม nang หรือด้านต่างๆเพื่อเป็นต้นแบบให้เยาวชนรุ่นหลัง

5 กลยุทธ์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีกลยุทธ์สำคัญ คือ (1) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสาร แลกเปลี่ยน และเผยแพร่ความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์

สำหรับผ่านรายการวิทยุหรือทีวีชุมชนออนไลน์ เป็นต้น เนื่องจากชุมชนบางปูมีความพร้อมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ดังนั้นจึงใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีร่วมให้ความรู้สื่อสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สำหรับพมนาง เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกของชุมชนให้เห็นความสำคัญของทรัพยากรสำหรับพมนาง (2) พัฒนาระบบฐานข้อมูล และการจัดเก็บความรู้เพื่อให้ง่ายในการจัดการและการเข้าถึง เพื่อป้องกันการสูญหายของข้อมูลและชาวบ้านจะได้ศึกษาข้อมูลอย่างสะดวก (3) จัดอบรมให้ความรู้ด้านเทคโนโลยี แก่ชุมชน เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และ(4) ส่งเสริมการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น มือถือ คอมพิวเตอร์ โดยผ่านอินเทอร์เน็ต เช่น Line เป็นต้น

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การกำหนดกลยุทธ์ต่อชุมชน ให้พิจารณาความพร้อมของชุมชน ทางด้านผู้นำ การจัดการชุมชน วัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย วัฒนธรรมที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเทคโนโลยีสารสนเทศ

1.2 หมู่บ้านอื่นๆสามารถนำผลการวิจัยกลยุทธ์การพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สำหรับพมนางของชุมชนบางปูที่มีลักษณะคล้ายกัน ไปปรับปรุงพัฒนาแก้ไขให้สอดคล้องกับหมู่บ้านของตนเองเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการอนุรักษ์ทรัพยากรสำหรับพมนางอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 แต่ละพื้นที่ควรวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของชุมชนที่กำลังจะสูญหาย และควรวิเคราะห์หาแนวทางการอนุรักษ์โดยวิเคราะห์ความพร้อมของชุมชนเพื่อเป็นการสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนให้พูดคุยอย่างสันติเสวนาเพิ่มขึ้น

2.2 ควรนำกลยุทธ์การพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการอนุรักษ์สำหรับพมนาง ดำเนินการตามแผนกลยุทธ์ที่วางไว้

2.3 ควรส่งเสริมการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในเรื่องการอนุรักษ์สำหรับพมนาง โดยใช้เครื่องมือชุมชนนักปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความคิดเห็น ประสบการณ์ หรือการปรึกษาหารือที่จะช่วยแก้ปัญหาทรัพยากรสำหรับพมนางที่ลดลง